

บทที่ 3

ภาพรวมรายจ่ายและขนาดของรัฐบาล

ก่อนที่จะกล่าวถึงขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนของรายจ่ายของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง จะขอกล่าวถึงรายจ่ายของรัฐบาลซึ่งถือเป็นเครื่องมือทางการคลังที่มีความสำคัญ กล่าวคือรัฐบาลจะใช้รายจ่ายของรัฐบาลเป็นเครื่องมือเพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจให้เป็นไปในแนวทางที่รัฐบาลต้องการ ทั้งในด้านการส่งเสริมการเจริญเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศและการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

ในบทนี้เป็นการกล่าวถึงภาพรวมของรายจ่ายของรัฐบาลในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 โดยจำแนกรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภคและรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล หลังจากนั้นจึงเป็นการกล่าวถึงขนาดของรัฐบาล ซึ่งในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้จำแนกขนาดของรัฐบาลจากประเภทรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลและรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล

3.1 รายจ่ายของรัฐบาล

3.1.1 ความหมายและการจำแนกรายจ่ายของรัฐบาล

“รายจ่ายรัฐบาล”¹ หมายถึง รายจ่ายที่รัฐบาลได้ใช้จ่ายไปเพื่อการบริหารงานอันเป็นภาระหน้าที่ของรัฐโดยทั่วไป และเพื่อจัดให้มีสินค้าและบริการอันเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศโดยรวม” โดยที่การจำแนกรายจ่ายในงบประมาณสามารถจำแนกได้หลายลักษณะ ซึ่งแต่ละวิธีมีจุดมุ่งหมายและประโยชน์ที่แตกต่างกันไป ที่สำคัญมีดังนี้

1. การจำแนกตามกระทรวงและหน่วยงาน เป็นการแบ่งการใช้จ่ายไปตามหน่วยงานต่างๆของรัฐบาล ตามรายกระทรวงและหน่วยงานหลักอื่นๆ

¹มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. การคลังและงบประมาณ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534. หน้า 393.

2. การจำแนกตามหมวดรายจ่าย เป็นการแบ่งตามประเภทของรายจ่าย ได้แก่ หมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ ค่าจ้างชั่วคราว ค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ ค่าสาธารณูปโภค ค่าครุภัณฑ์ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง เงินอุดหนุน รายจ่ายอื่นๆ งบกลาง และเงินทุนหมุนเวียน

3. การจำแนกตามลักษณะงาน เป็นการแบ่งตามวัตถุประสงค์ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของรัฐบาล โดยยึดถือหลักการในการจำแนกรายจ่ายของสำนักงานสถิติแห่งชาติ² โดยสามารถจำแนกรายจ่ายรัฐบาลออกเป็น 4 ประเภท คือ 1.การบริหารงานทั่วไป 2. การบริการชุมชนและสังคม 3. การเศรษฐกิจ และ 4. อื่นๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นรายจ่ายในการชำระหนี้เงินกู้

4. การจำแนกตามงบประมาณและงบประมาณ ก่อร่างคือ งบประมาณเป็นงบประมาณรายจ่ายของงานและโครงการที่ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในขณะที่งบปกติเป็นงบประมาณรายจ่ายของงานและโครงการที่มีได้อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

5. การจำแนกตามโครงสร้างแผนงาน เป็นการแบ่งประเภทรายจ่ายที่จะใช้ในกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์แตกต่างกันออกจากกัน และรวมเอารายจ่ายสำหรับแผนงานหรือภารกิจที่มีวัตถุประสงค์เดียวกันหรือสนับสนุนวัตถุประสงค์เดียวกันไว้ด้วยกัน โดยสามารถจำแนกออกเป็น 4 กลุ่มภารกิจ คือ 1. กลุ่มภารกิจทางการบริหาร 2. กลุ่มภารกิจทางเศรษฐกิจ 3. กลุ่มภารกิจทางสังคม และ 4. กลุ่มภารกิจทางความมั่นคง

6. การจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ เป็นการแบ่งการใช้จ่ายออกเพื่อแสดงให้เห็นผลทางเศรษฐกิจที่จะเกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของรัฐบาล โดยจำแนกเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนและรายจ่ายประจำ

- รายจ่ายลงทุน (Capital Expenditure) หมายถึง รายจ่ายเพื่อสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายจ่ายเพื่อการได้มาซึ่งครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง ซึ่งถือว่าเป็นรายจ่ายเพื่อการสะสมทุนของหน่วยราชการ
- รายจ่ายประจำ (Current Expenditure) หมายถึง รายจ่ายเพื่อใช้ในการบริหารงานประจำ เป็นรายจ่ายประเภทเงินเดือน ค่าจ้าง และค่าใช้จ่ายเพื่อการจัดซื้อบริการและสิ่งของที่ไม่เป็นสินทรัพย์ประเภททุน

²ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 เป็นต้นมา สำนักงานงบประมาณได้ปรับปรุงระบบการจำแนกงบประมาณ รายจ่ายตามลักษณะงาน จากที่เคยใช้หลักการของสำนักเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปี ค.ศ.1958 มาใช้หลักการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ปี ค.ศ.1980

7. การจำแนกตามยุทธศาสตร์การจัดสรรงบประมาณ ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2546 การจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีของประเทศไทย ได้เปลี่ยนมาเป็นการจัดสรรงบประมาณ โดยมีการกำหนดเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อแสดงผลลัพธ์ของการใช้จ่ายงบประมาณตามระบบการจัดทำงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์ (Strategic Performance – Base Budgeting: SPBB)

8. การจำแนกตามอุปสงค์มวลรวม³ การจำแนกในลักษณะนี้คล้ายคลึงกับการจำแนกตามลักษณะเศรษฐกิจ เพียงแต่การจำแนกตามลักษณะนี้เป็นส่วนหนึ่งของบัญชีรายได้ประชาชาติ ด้านรายจ่ายมวลรวม ซึ่งประกอบไปด้วย การบริโภค การลงทุนและการส่งออกสุทธิ ในการจำแนกลักษณะนี้ได้จำแนกรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

- รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล เป็นการซื้อปัจจัยการผลิตและ/หรือสินค้าและบริการที่ถูกใช้หมดไปภายใน 1 ปี ไม่มีผลต่อเนื่องในระยะยาว
- รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล เป็นการซื้อปัจจัยการผลิตและ/หรือสินค้าและบริการ โดยที่อายุของสินค้าและบริการนั้นเกินกว่า 1 ปี รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลจะเกิดการสะสมทุนขึ้นในระบบเศรษฐกิจ โดยที่ทุนสะสมเหล่านี้ยังมีผลผูกพันต่อเศรษฐกิจตราบเท่าที่ทุนเหล่านั้นได้หมดไปตามอัตราค่าเสื่อมของทุนนั้นๆ

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของรัฐบาลกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และขนาดของรัฐบาลที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เลือกลงใช้ข้อมูลรายจ่ายของภาครัฐบาลที่มีผลต่อผลผลิตมวลรวม ดังนั้นรายจ่ายของภาครัฐบาลในการศึกษานี้จะจำแนกตามอุปสงค์มวลรวม โดยแบ่งรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็นรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลและรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล

³ปิยะ รัตนวงศ์วิรุฬห์, “การใช้จ่ายรัฐบาลกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ.” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543).

3.1.2 รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล (Government Consumption Expenditure)

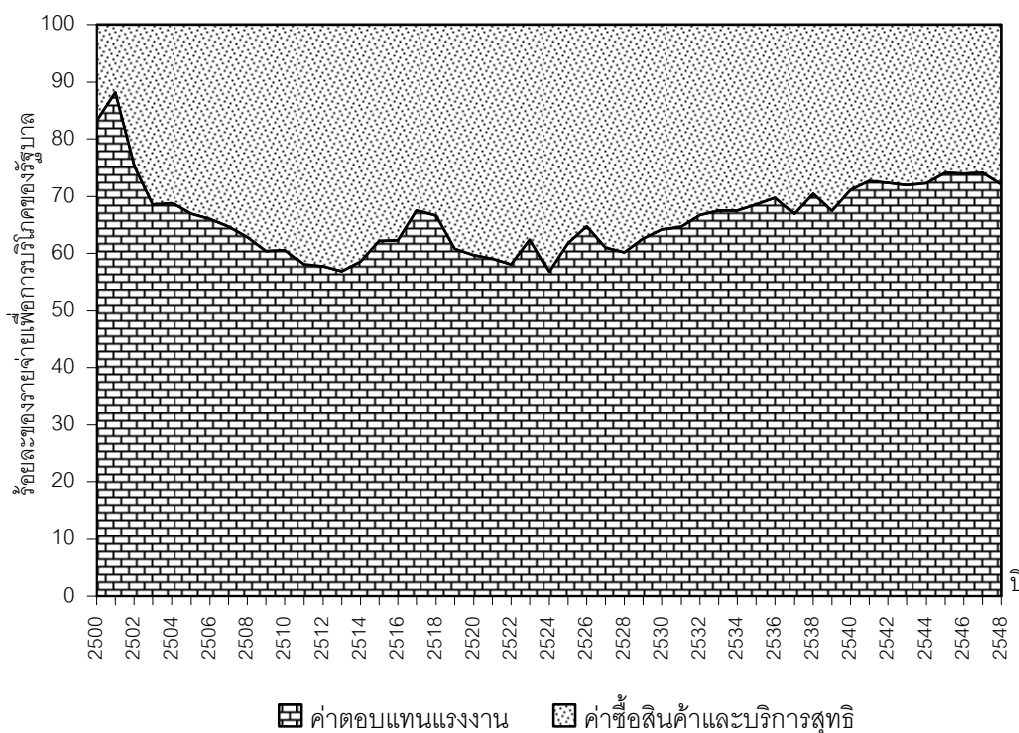
รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล คือ รายจ่ายเพื่อรักษาสถานะการดำเนินงานของรัฐบาล เพื่อให้สามารถบริหารงานและปฏิบัติงานในการให้บริการแก่ประชาชนได้อย่างต่อเนื่อง โดยรายจ่ายประเภทนี้ ประกอบไปด้วย

- ค่าตอบแทนแรงงาน (Compensation of Employees) หมายถึง เงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้าง
- ค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิ⁴ (Net Purchased from Enterprises and Abroad) หมายถึง รายจ่ายสุทธิในการซื้อสินค้าและบริการที่เป็นวัตถุดิบเปลี่ยนเพื่อใช้ในการทำงาน

ภาพที่ 3.1 แสดงองค์ประกอบของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่ประกอบไปด้วย ค่าตอบแทนแรงงานและค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิ ซึ่งพบว่าค่าตอบแทนแรงงานจะมีมากกว่าค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิ โดยที่ค่าตอบแทนแรงงานในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 มีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 56.74 – 88.23 ของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล ส่วนที่เหลือเป็นค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิ เมื่อพิจารณาพบว่าค่าตอบแทนแรงงานลดลงในช่วงปี พ.ศ.2501 – 2513 จากร้อยละ 88.23 เป็นร้อยละ 56.83 และเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2514 – 2517 จากร้อยละ 58.54 เป็นร้อยละ 67.52 และกลับมาลดลงในช่วงปี พ.ศ.2518 – 2522 จากร้อยละ 66.63 เป็นร้อยละ 58.06 ส่วนในช่วงปี พ.ศ.2523 – 2527 มีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงสลับกันไป หลังจากปี พ.ศ.2528 เป็นต้นมาพบว่าค่าตอบแทนแรงงานเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 60.15 มาเป็นร้อยละ 72.13 ของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล ในปี พ.ศ.2548 แม้ว่าจะมีบางปีที่มีค่าลดลงจากปีก่อนแต่ไม่ได้ลดลงมากนัก ส่วนค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิมีทิศทางที่ตรงกันข้ามกับค่าตอบแทนแรงงาน

⁴ ค่าซื้อสินค้าและบริการสุทธิ คือ ผลต่างระหว่างการซื้อและขายสินค้าและบริการของรัฐบาล

ภาพที่ 3.1
องค์ประกอบของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

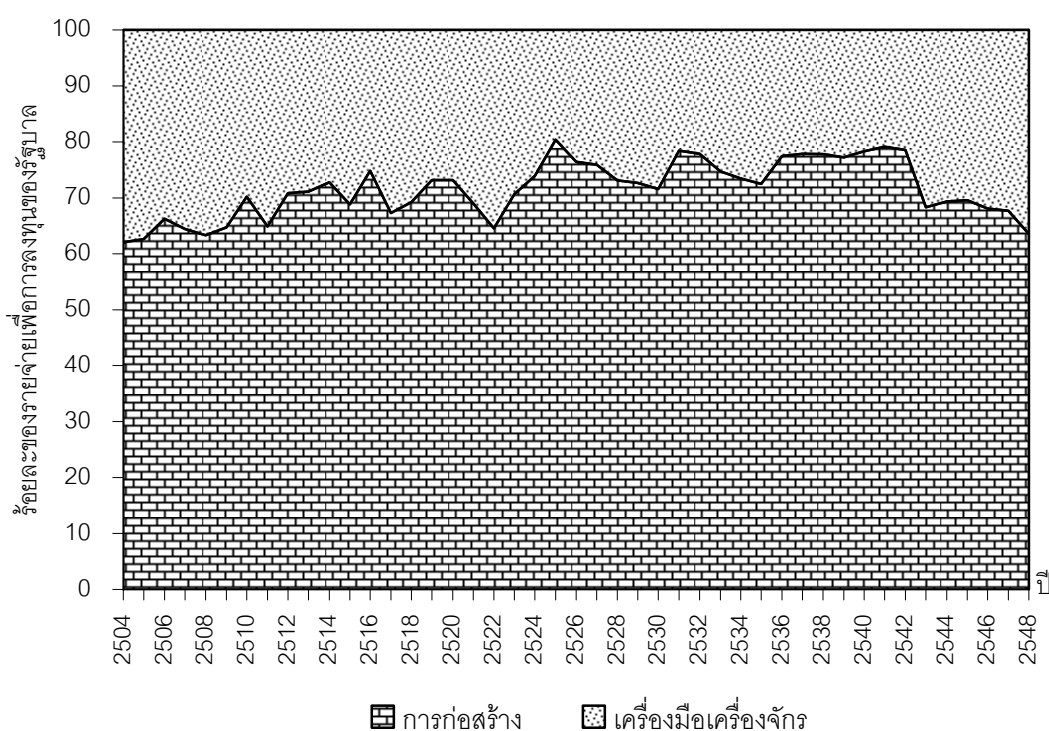
3.1.3 รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล (Government Investment Expenditure)

รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล คือ รายจ่ายที่เป็นการสร้างทรัพย์สินถาวร แบ่งเป็นการก่อสร้างและการซื้อเครื่องมือเครื่องจักร โดยรายจ่ายเพื่อการลงทุนภาครัฐบาลได้รวมในส่วนของรัฐวิสาหกิจเข้าไปด้วย เช่น การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบโทรคมนาคม ฯลฯ ทั้งนี้รายจ่ายประเภทนี้เป็นการลงทุนที่สร้างรากฐานทางเศรษฐกิจเพื่อใช้สำหรับการพัฒนาประเทศต่อไป การลงทุนของรัฐบาลโดยทั่วไปเป็นการลงทุนเพื่อเสริมการลงทุนของภาคเอกชน ซึ่งเป็นการสร้างปัจจัยการผลิตในส่วนที่ภาคเอกชนไม่สามารถจัดหาได้เอง รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล ประกอบไปด้วย

- การก่อสร้างภาครัฐ (Public Construction)
- การลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักรภาครัฐ (Public Equipment)

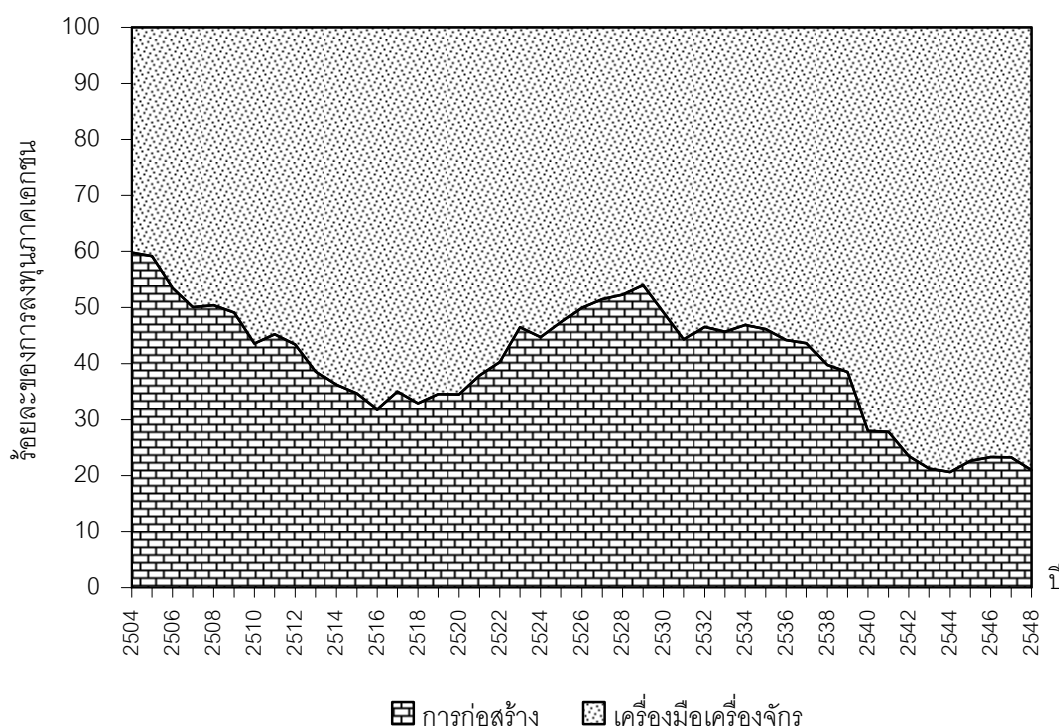
ภาพที่ 3.2 แสดงถึงองค์ประกอบของรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล ซึ่งประกอบไปด้วยการก่อสร้างและการลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักร เมื่อพิจารณาพบว่าภาครัฐบาลมีการลงทุนด้านการก่อสร้างมากกว่าเครื่องมือเครื่องจักร โดยการลงทุนด้านการสิ่งก่อสร้างในช่วงปี พ.ศ. 2504 – 2548 มีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 62.02 – 80.38 ของรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล ส่วนที่เหลือเป็นการลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักรภาครัฐ และเมื่อเปรียบเทียบกับรายจ่ายการลงทุนของภาคเอกชนในภาพที่ 3.3 พบว่าภาคเอกชนมีการลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักรอยู่ระหว่างร้อยละ 40.22 – 79.39 ของรายจ่ายการลงทุนทั้งหมดของภาคเอกชน เนื่องจากภาคเอกชนมีบทบาทในการผลิตสินค้าและบริการมากกว่าภาครัฐบาล ดังนั้นการลงทุนของภาคเอกชนจึงเป็นการลงทุนในเครื่องมือเครื่องจักรมากกว่าการก่อสร้าง ส่วนการลงทุนของภาครัฐบาลจะเน้นไปที่การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่สำคัญๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา การขนส่ง ระบบโทรคมนาคม และบริการสาธารณะของรัฐบาลในรูปแบบต่างๆ เพื่อเป็นการวางรากฐานสำหรับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและเพื่อใช้ส่งเสริมการผลิตของประเทศเป็นสำคัญ

ภาพที่ 3.2
องค์ประกอบของรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

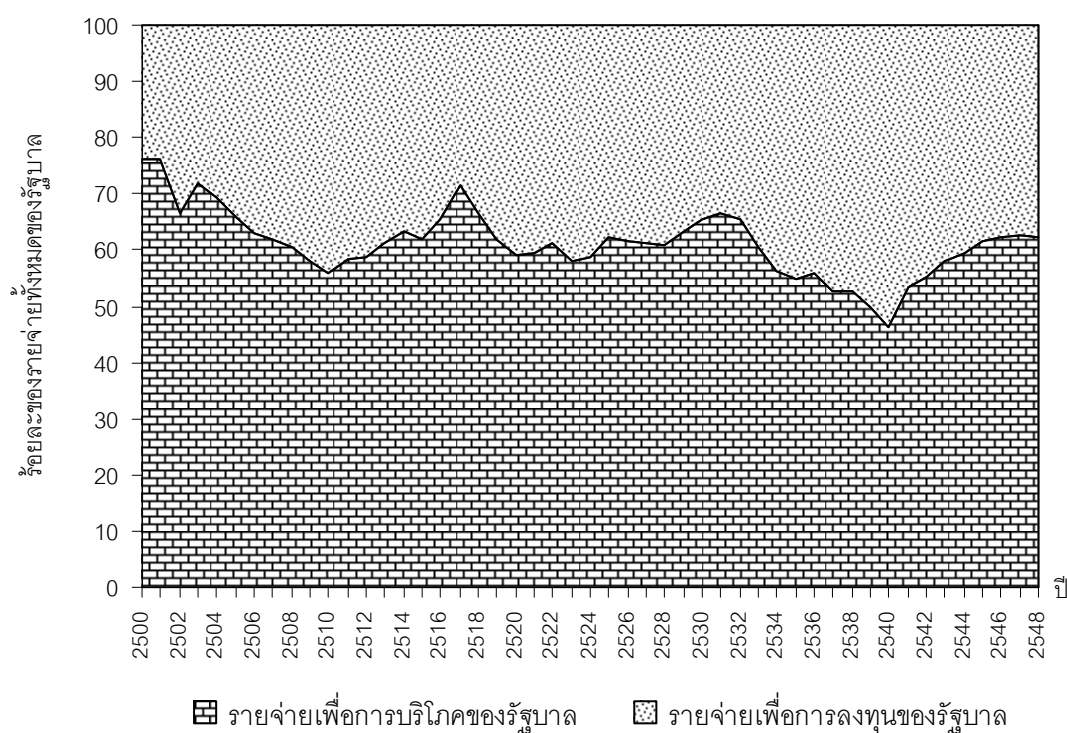
ภาพที่ 3.3
องค์ประกอบของการลงทุนภาคเอกชน

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบรายจ่ายเพื่อการบริโภคและการลงทุนของรัฐบาล ดังภาพที่ 3.4 พบว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 มีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 46.42 - 76.30 ของรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล ส่วนที่เหลือเป็นรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล ซึ่งมีค่าน้อยกว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล ทั้งนี้ในปี พ.ศ.2540 พบว่ารายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลมีค่าเพียงร้อยละ 46.42 ของรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล เนื่องจากประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจ รัฐบาลมีการปรับลดการใช้จ่ายเพื่อรองรับการลดลงของรายได้ หลังจากนั้นรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลเริ่มมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วคือมีค่าร้อยละ 62.33 ในปี พ.ศ.2548 โดยที่องค์ประกอบสำคัญในรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่เพิ่มสูงขึ้นนี้มาจากค่าตอบแทนแรงงานที่เพิ่มขึ้น ซึ่งมีผลทำให้รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลลดลง แต่อย่างไรก็ตามรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลนั้นไม่สามารถที่จะตัดทอนได้ เช่น เงินเดือนของข้าราชการและลูกจ้าง จึงทำให้รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลมีอัตราที่สูง

ภาพที่ 3.4
องค์ประกอบของรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

3.2 ขนาดของรัฐบาล

การศึกษาขนาดของรัฐบาลที่มีผลต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ กำหนดให้ขนาดของรัฐบาลคือสัดส่วนของรายจ่ายของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง โดยที่รายจ่ายของรัฐบาลประกอบไปด้วย รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลและรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล ดังนั้นขนาดของรัฐบาลจำแนกตามประเภทรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็น 3 กรณี คือ

1. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง
2. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง

3. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง

ตารางที่ 3.1 แสดงขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนของรายจ่ายต่างๆของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง ในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 เมื่อพิจารณาพบว่า ขนาดรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง มีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 7.91 - 12.49 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 9.41 และอัตราการเติบโตของรายจ่ายเพื่อการบริโภครัฐบาลที่แท้จริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 6.41 ส่วนขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง มีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 3.41 - 11.56 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 7.41 และอัตราการเติบโตของรายจ่ายเพื่อการลงทุนรัฐบาลที่แท้จริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 7.63 ส่วนขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริงมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 12.04 - 21.91 มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 16.82 และอัตราการเติบโตของรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาลที่แท้จริงมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 11.47

ตารางที่ 3.1

ค่าเฉลี่ยขนาดของรัฐบาล จำแนกตามรายจ่ายประเภทต่างๆ

ในช่วงปี พ.ศ. 2500 – 2548

รายจ่ายรัฐบาลประเภทต่างๆ	ค่าสถิติเบื้องต้นของขนาดรัฐบาล(G/Y)				อัตราการเติบโตเฉลี่ย ($\dot{G}$)
	ค่าเฉลี่ย	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	
รายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาล	9.41	12.49	7.91	1.35	6.41
รายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาล	7.41	11.56	3.41	1.80	7.63
รายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาล	16.82	21.91	12.04	2.59	11.47

ที่มา : จากการคำนวณ

เมื่อพิจารณาขนาดของรัฐบาลที่ทำการศึกษา ในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 จำแนกขนาดของรัฐบาลตามประเภทรายจ่ายของรัฐบาลออกเป็น 3 กรณี คือ

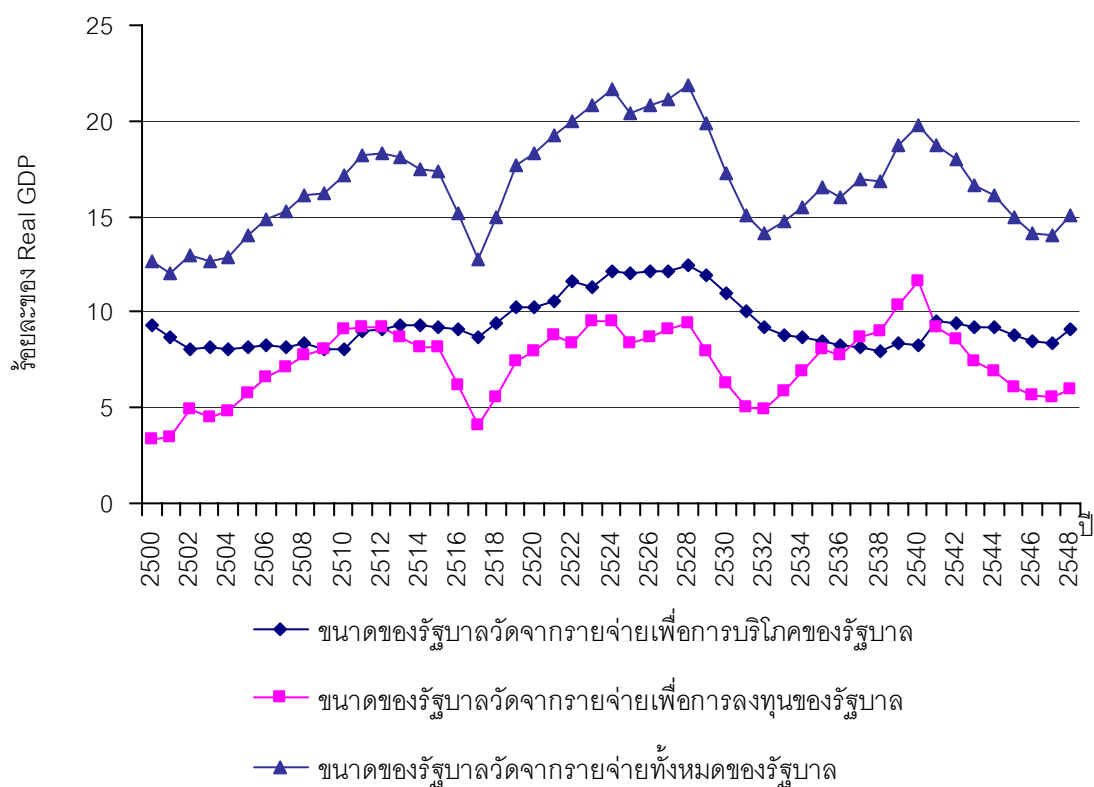
1. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง พบว่าในช่วงปีพ.ศ.2500 – 2518 ขนาดของรัฐบาลมีสัดส่วนค่อนข้างคงที่ โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 8.08 – 9.39 และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2519 – 2528 จากร้อยละ 10.27 เป็นร้อยละ 12.49 จากนั้นกลับมามีค่าลดลงในช่วงปี พ.ศ.2529 – 2538 จากร้อยละ 11.92 เป็นร้อยละ 7.91 เนื่องมาจากการกำหนดนโยบายการใช้จ่ายของภาครัฐบาลให้เป็นไปอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพเพื่อให้งานหรือโครงการที่จำเป็นและมีลำดับความสำคัญสูงได้รับงบประมาณอย่างเพียงพอ เช่น การควบคุมงบประมาณไม่ให้เพิ่มมากนัก และในช่วงปี พ.ศ.2539 – 2548 พบว่าขนาดของรัฐบาลมีสัดส่วนที่ค่อนข้างคงที่และมีการเปลี่ยนแปลงขึ้นลงสลับกันไป โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 8.24 – 9.56

2. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง พบว่าในช่วงปีพ.ศ.2500 – 2512 ขนาดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.38 เป็นร้อยละ 9.26 โดยเป็นรายจ่ายลงทุนในการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจเพื่อส่งเสริมและรองรับการพัฒนาภาคอุตสาหกรรม จากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2513 – 2517 ขนาดของรัฐบาลลดลงจากร้อยละ 8.72 เป็นร้อยละ 4.10 และกลับมาเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2518 – 2523 จากร้อยละ 5.58 เป็นร้อยละ 9.52 เนื่องจากภาครัฐบาลได้เพิ่มการลงทุนในโครงการต่างๆตามนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจ และมีสัดส่วนคงที่ในช่วงปี พ.ศ.2524 – 2528 โดยมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 8.37 – 9.52 จากนั้นขนาดของรัฐบาลเริ่มมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 7.94 ในปี พ.ศ.2529 เป็นร้อยละ 4.89 ในปี พ.ศ.2532 โดยภาครัฐบาลเน้นสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการลงทุนในกิจกรรมต่างๆ จากนั้นในปี พ.ศ.2533 – 2540 ขนาดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5.87 เป็นร้อยละ 11.56 โดยภาครัฐบาลขยายการลงทุนด้านสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น ไฟฟ้า ประปา ท่าเรือ โทรศัพท์ โครงการทางด่วน 4 ระดับ โครงการรถไฟฟ้า โครงการขยายทางหลวง ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบังและมาบตาพุด ด้านพลังงานสร้างโรงงานพลังงานไฟฟ้า ด้านการสื่อสาร และอื่นๆ นอกจากนี้ยังได้สนับสนุนให้เอกชนเข้าร่วมลงทุนในโครงการต่างๆและผลักดันให้รัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ที่มีการลงทุนสูง ระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ จากนั้นในช่วงปี พ.ศ.2541 – 2548 ขนาดของรัฐบาลเริ่มมีแนวโน้มลดลง คือจากร้อยละ 9.21 เป็นร้อยละ 5.96 เนื่องจากภาครัฐบาลได้ปรับลดขนาดการลงทุน แต่ยังคงเน้นในโครงการที่จำเป็น เช่น แผนพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก เป็นต้น

3. ขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง พบว่าในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2512 ขนาดของรัฐบาลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.69 เป็นร้อยละ 18.34 และลดลงในช่วงปี พ.ศ.2513 – 2517 จากร้อยละ 18.09 เป็นร้อยละ 12.73 และกลับมามีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอีกในช่วงปี พ.ศ.2518 – 2524 จากร้อยละ 14.97 เป็นร้อยละ 21.64 และขนาดของรัฐบาลยังคงมีค่าเกินกว่าร้อยละ 20 ในช่วงปี พ.ศ.2525 – 2528 คือมีค่าอยู่ระหว่างร้อยละ 20.41 – 21.91 และลดลงอีกในปี พ.ศ.2529 – 2532 จากร้อยละ 19.82 เป็นร้อยละ 14.08 จากนั้นเพิ่มขึ้นในช่วงปี พ.ศ.2533 – 2540 จากร้อยละ 14.71 เป็นร้อยละ 19.80 แม้ว่าในช่วงนี้จะมีบางปีที่ขนาดของรัฐบาลลดลงแต่ลดลงในสัดส่วนที่ไม่มากนัก และในช่วงปี พ.ศ. 2541 – 2547 พบว่าขนาดของรัฐบาลมีแนวโน้มลดลงจากร้อยละ 18.77 เป็นร้อยละ 13.55 และในปี พ.ศ.2548 มีค่าอยู่ที่ร้อยละ 15.09 ทั้งนี้แนวโน้มการเพิ่มขึ้นและลดลงในขนาดของรัฐบาลกรณีรายจ่ายทั้งหมดของรัฐบาลที่แท้จริง เนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นและลดลงในขนาดของรัฐบาลกรณีรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่แท้จริงรวมกับรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่แท้จริง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบขนาดของรัฐบาล ในช่วงปี พ.ศ.2500 – 2548 พบว่าขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนของรายจ่ายเพื่อการบริโภคของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง มักมีค่ามากกว่าขนาดของรัฐบาลที่วัดจากสัดส่วนรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลที่แท้จริงต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศที่แท้จริง แม้ว่าจะมีบางปีที่ขนาดของรัฐบาลกรณีรายจ่ายเพื่อการบริโภคจะมีค่าน้อยกว่าขนาดของรัฐบาลกรณีรายจ่ายเพื่อการลงทุน แต่พบว่าเป็นค่าที่ไม่มากนัก คือมีค่าน้อยกว่าประมาณร้อยละ 0.2 – 1 ในช่วงปี พ.ศ.2509 – 2512 และช่วงปี พ.ศ.2537 – 2538 และมีค่าน้อยกว่าประมาณร้อยละ 2 – 3 ในช่วงปี พ.ศ.2539 – 2540 นอกจากนี้ในปี พ.ศ.2509 พบว่าขนาดของรัฐบาลกรณีรายจ่ายเพื่อการบริโภคและขนาดรัฐบาลกรณีรายจ่ายเพื่อการลงทุนของรัฐบาลมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงกันคือมีค่าร้อยละ 8.08 และ 8.09 ตามลำดับ

ภาพที่ 3.5
ขนาดของรัฐบาลจำแนกตามรายจ่ายประเภทต่างๆ

ที่มา : จากการคำนวณ